

7. Ізбаш О.О. Правове регулювання співавторства. Актуальні проблеми політики. 2014. Вип. 52. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/367/Izbash%20Pravove%20regul1.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 11.09.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-321-0-59>

НАУКОВИЙ СТУПІНЬ: МЕТА ЧИ ІНСТРУМЕНТ, НАГОРОДА ЧИ ТАВРО?

Романенкова Юлія Вікторівна

*доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри дизайну
факультету образотворчого мистецтва і дизайну,
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

Стрельцова Світлана Вікторівна

*заступник декана з науково-педагогічної
та соціально-гуманітарної роботи факультету
образотворчого мистецтва і дизайну,
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

Українська наука під час війни, мабуть, є одним з тих майданчиків, на яких точиться найбільша кількість спекулятивних суперечок. Питання існування та трансформації характеру науки, її шляхів виживання та розвитку [2; 3; 3], впливу на відродження та зміцнення країни [1] ставляться повсякчас на різних рівнях, а варіації відповідей на них є самі по собі предметом для вивчення та аналізу. Актуальні питання вітчизняної науки будь-якого періоду включають у себе серед інших і питання про академічну доброчесність, що зазвичай розуміється досить вузько, а на сьогодні, в умовах воєнних буднів, стає аспектом іміджеформуючим аспектом. Адже в даному разі під доброчесністю розуміється не лише відсутність плагіату, незаконних запозичень без зазначення джерела. Наукове поле, особливо в галузі культури і мистецтва, на жаль, грішить великою кількістю аспектів, які гальмують розвиток вітчизняної науки, а під час війни аспекти, які спричиняють цей процес, можна класифікувати жорсткіше – як злочинні дії, що провокують погіршення іміджу держави на світовому освітньому та

науковому полі. Процес підготовки дисертаційних досліджень є тривалим і працемістким. А для культурно-мистецької галузі – особливо. Адже коли йдеться про авторів дисертацій, що мають базову освіту в культурології, мистецтвознавства, є науковцями, які знаються на роботі з науковим апаратом, мають досвід у наукових студіях, роблять численні апробації результатів своїх досліджень, мова про справжню наукову роботу, пошук, елементом чого стає дисертаційне дослідження, що узагальнює певні кроки науковця на шляху до популяризації результатів його праці. Для цієї когорти науковців дисертація є інструментом для реалізації пошуку, популяризації ідей, актуалізації певного кола мало висвітлених проблем. Це наукова еліта, для якої наука є природнім середовищем для існування, дисертація – інструментом, а науковий ступінь, з часом – вчене звання – правомірною фіналізацією певного етапу наукового пошуку. Перепопи на шляху науковця в сучасній Україні – тема для окремої дискусії.

Інакше можна оцінити ситуацію з розвитком процесу наукових досліджень у тому випадку, коли дисертація виконана практиком – художником, скульптором, дизайнером, словом, фахівцем у царині образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва, дизайну, архітектури, реставрації. Той, хто володіє пензлем, штихелем, пером доволі рідко вправо долає мову слова. Практики дуже важко пристосовуються до того, що їм доводиться опановувати основи ведення наукового пошуку, методологію ведення дослідження, його структуру, інструментарій наукового апарату. Але все частіше вони вдаються до наукових студій. Передусім це відбувається тоді, коли митці є викладачами вищих навчальних закладів, де наявність наукових публікацій, краще – наукового ступеня є вимогою. У цьому випадку дисертація перетворюється на вимушений інструмент виживання у ЗВО, а методи її створення грішать порушенням академічної доброчесності. Звичайно, є досить велика кількість наукового продукту, який створюється креативними, професійними особистостями, які сприймають науку не як спосіб утриматися в галузі та отримати пільги, а як спосіб існування. Але, на жаль, багато і таких випадків, коли дисертація стає лише ключем до омріяного статусу: викладача, науковця, частини еліти. І на цьому шляху нерідко вдаються і до порушень академічної доброчесності, грішивши плагіатом, і до монетизації процесу, замовляючи дисертації та статті у агенцій, фірм, яких стало немало в країні, навіть офіційно зареєстрованих. Популярним методом стало і т.зв. «гостьове співавторство».

Але найболючішим стає те, що саме під час війни цей феномен набув небувалої популярності. З 24 лютого 2022 р. велика кількість митців, науковців-митців стали перервали свої творчі та наукові пошуки, експерименти, взявши в руки зброю. Є й не менш міцний та надійний тил – ті, хто створює патріотичні культурно-мистецькі проекти,

перетворивши арт-продукт на зброю. Адже культура, освіта, наука – це те, без чого не існує держава, і це є інструментом популяризації українства у світі. Але, на жаль, є й той відсоток псевдо-науковців, для яких навчання в аспірантурі, період роботи над дисертацією та перебування в лаві освітян стали способом не бути частиною воїнства. Це провокує появу більшої кількості низькосортного наукового продукту, перетворює науку на бізнес, корумповану сферу, яка слугує лише прикриттям. У цьому випадку ступінь, здобутий таким шляхом, стає не нагородою, а тавром, яке ганьбить не тільки наукову спільноту, що має чистити свої лави від паршивих вівців, але й державу загалом.

Під час війни зникають напівтони, залишаються лише локальні плями, є тільки чорне та біле, споконвічні антагоністи. Біла сторінка сучасної науки в Україні – це безліч науковців, які в умовах війни позбавлені можливості подорожувати і збирати матеріали в бібліотеках, музеях, повноцінно працювати в умовах без електрики, серед постійних сирен тривоги, перебуваючи в укриттях, але продовжують працювати, писати, публікувати свої праці. Чорна сторінка – це псевдонауковці, що обрали шлях втечі, прикриваючись дипломами, за якими стоять лише страх та ганьба. Війна стимулює сферу науки до самоочищення. В українській науковій царині має залишатися лише біле – чиста сфера науки, яка спрямована на зміцнення іміджу України у міжнародному просторі і позбавлена «чорного» тавра, яке плямою лягає на чоло держави

Література:

1. Данилишин Б. Про роль національної науки у відродженні України. URL: https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/515894_pro_rol_natsionalnoi_nauki.html

2. Наука під час війни: виживання чи розвиток? URL: <https://svit.kpi.ua/2023/05/23/%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B0-%D0%BF%D1%96%D0%B4-%D1%87%D0%B0%D1%81-%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8-%D0%B2%D0%B8%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%87%D0%B8-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8/>

3. Наука в Україні. URL: https://vue.gov.ua/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B0_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96

4. Українська наука: виклики війни потребують відповідей. URL: <https://svit.kpi.ua/2022/11/15/%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0-%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B0-%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B8-%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8-%D0%BF%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B5/>